

מדיני הסומא

הכל מודים שהסומא כשר להיות מתורגמן המתרגם את התורה. [ולכאורה דווקא לתרגם הוא כשר, אבל לקרוא לא, כי צריך לקרוא מהכתב, והוא אינו יכול].

וכמו כן הכל מודים, שסומא שראה מאורות מימיו, ואחר כך נתעוור, פורס את שמע, כי הוא מחויב בדבר, וכל המחויב בדבר, מוציא אחרים ידי חובתם^א. [ולכאורה מהטעם הזה, הוא עובר גם לפני התיבה].

אבל נחלקו חכמים בדין סומא מעיקרו שלא ראה מאורות מימיו.

לדעת רבי יהודה – סומא שלא ראה מאורות מימיו, אינו פורס על שמע, כי מאחר שמעולם לא ראה מאורות, אינו יכול לברך יוצר המאורות. אמרו לו לרבי יהודה הרבה צפו לדרוש במעשה מרכבה הכתוב בספר יחזקאל אף על פי שלא ראו את הדבר מימיהם. והוא הדין לסומא, אף על פי שלא ראה מאורות, יאמרו לו מה הם, ויוכל לברך. והשיב רבי יהודה, אמנם גם מי שאינו רואה יכול להבין, וכך יכולים להבין מעשה מרכבה בלא לראות, אבל לענין ברכת יוצר המאורות לא די שיבין מה הם המאורות, אלא צריך שתהא לו הנאה מהם, וכל שלא ראה מאורות מימיו, לא נהנה מהם, ולכן אינו יכול לברך.

ולדעת חכמים – גם סומא שלא ראה מאורות מימיו פורס את שמע, כי גם זה שלא ראה את המאורות בעצמו, נהנה מהם, שעל ידם אחרים רואים ומראים לו את הדרך.

ולא נתבאר אם סומא נושא כפיו או לא. אולם להלן מבואר, שסומא באחת מעיניו לא ישא כפיו, ולכאורה כל שכן כשהוא סומא בשתיהן.

^א קשה, דהא רבי יהודה הוא דאמר פרק החובל, סומא פטור מכל המצות, ואם כן, אי איירי הכא בסומא אפילו ראה מאורות ונסתם, נמי פטור ואיך מוציא אחרים. (א) ומפרש בירושלמי, דלא מיירי בסומא ממש, אלא מיירי שהוא בבית אפל. (ב) ועוד יש לומר, דמיירי שפיר בסומא, והא דפטרינן התם סומא, היינו מן התורה, אבל מדרבנן מיהא חייב, ואפילו נסתמא משנולד, מכל מקום חייב הוא מדרבנן, שלא יהא ככרי, ולא יהא נוהג בו דת יהודי כלל. [דלא דמי לנשים דפטורים ממצות עשה שהזמן גרמא אפילו מאותן שאינן אלא מדרבנן, שהרי בנר חנוכה ובארבע כוסות ובמקרא מגילה דלא הוו אלא מדרבנן לא מחייבי אלא לפי שהן היו באותו הנס, התם היינו טעמא שאפילו נפטור אותן מכל מצות עשה שהזמן גרמא, עדיין יש להן מצות רבות, אבל סומא, אם נפטור אותו מכל מצות, אפילו מאותן שאינן אלא מדרבנן, אם כן יהא חשוב ככרי]. ואף על גב דפירשתי לעיל, דקטן דאית תרי מדרבנן, שהוא קטן, ופריסת שמע דלא הוי אלא מדרבנן, אין יכול להוציא אחרים גדולים, דליכא אלא חד דרבנן, פריסת שמע, אפילו הכי, סומא שיש בו תרי מדרבנן, יוציא שפיר האחרים, דכיון שהוא גדול ובר דעת, עדיף טפי מקטן. [תוס'].